

Asia: VN/27731/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä EU:n muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen muodostavien säädösten täytäntöönpanemiseksi

Ei lausuttavaa

Ei lausuttavaa -toteaminen

-

Seulonta

Yleiset huomiot seulontamenettelystä

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä EU:n muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen muodostavien säädösten täytäntöönpanemiseksi.

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että paktin edellyttämät lainsäädäntömuutokset toteutetaan hallitusti. Esityksessä kuntavaikutuksia ei ole arvioitu kokonaisuutena, mutta Kuntaliitto kuitenkin katsoo, että esitetyillä muutoksilla on vaikutuksia kuntiin, jotka ovat syytä tunnistaa.

Järjestelykeskusta koskeva lainsäädäntö ehdotetaan kumottavan ulkomaalaislaista ja vastaanottolaista. Laajamittaisen maahantulon tilanteessa järjestelykeskusten toiminta korvattaisiin keskitetyllä seulonnalla. Vastaanottolain 10 §:n mukaista sääntelyä täsmennetään vastaamaan nykyisiä käytäntöjä. Lainsäädännön muutokset eivät tältä osin tuo muutoksia kuntien varautumiseen.

Lain 12 §:n mukaisesti Maahanmuuttovirasto vastaa varautumisesta kansainvälistä suojelua hakevien tai tilapäistä suojelua saavien vastaanoton järjestämiseen laajamittaisen maahantulon ja muissa maahantulon häiriötilanteissa. Maahanmuuttovirasto laatii valtakunnallisen valmiussuunnitelman laajamittaisen maahantulon ja muiden maahantulon häiriötilanteiden varalta sekä ohjaa muiden viranomaisten ja toimijoiden varautumista vastaanoton järjestämiseen.

Maahanmuuttovirasto toteuttaa varautumista koskevia tehtäviään yhteistyössä muiden viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Lain perusteluissa ei ole yksityiskohtaisemmin tarkennettu, mitä säännös muiden viranomaisten varautumisen ohjaamisesta tarkoittaa ja mitä viranomaisia se voi koskea. Tältä osin ohjaamisen sisältöä tulisi perusteluissa täsmentää.

Valmiuslain 13 §:n mukaisesti kukin ministeriö yhteensovittaa varautumista omalla toimialallaan. Säännös ei voisi olla ristiriidassa tämän ohjaustoimivallan kanssa. Säännös ei myöskään oikeuttaisi määräys- tai päätösvaltaa sisältävien ohjauskeinojen käyttämiseen, eikä sitä voisi ulottaa ohjauksen kohteena olevien viranomaisten toimivaltasuhteisiin tai ratkaisuvallan käyttöön. Sen sijaan ohjaus voisi tarkoittaa Kuntaliiton näkemyksen mukaan esimerkiksi varautumisen yhteensovittamista, yhteisiä riskiarvioita, yhteisiä sopimuksia, majoituspaikoiksi soveltuvien tilojen ennakollista kartoittamista sekä yhteistä harjoittelua. Termi varautumisen yhteensovittaminen olisi tältä osin parempi kuin varautumisen ohjaaminen.

Valmiussuunnitelmissa on huomioitava, että laajamittaisen maahantulon tilanteessa jälkitilanne voi aiheuttaa eri viranomaisten palvelujen kuormittumista ja niihin liittyviä erityisjärjestelyjä, vaikka maahantulijalle olisikin pystytty osoittamaan pysyvämpi asuinpaikka.

Viranomaiset ja tehtävienjako viranomaisten välillä

-

Seulontaviranomaisten toimivaltuudet

-

Seulottavan henkilön läsnäolo seulonnassa

-

Riippumaton perusoikeuksien seurantamekanismi seulontaan ja rajamenettelyyn

-

Henkilötietojen käsittely

-

Eurodac-järjestelmä

Eurodac- järjestelmää koskevat muutokset

-

Kansainvälistä suojelua koskevat menettelyt

Yleiset huomiot menettelyistä

-

Menettelyn alkuvaiheet

-

Maksuton oikeudellinen neuvonta / oikeusapu hallintomenettelyssä

-

Poikkeukset oikeuteen oleskella Suomen alueella hakemuksen tutkinnan ajan

-

Turvalliset maat

-

Muutoksenhaku (valitusajat, valituskiellot ja tuomioistuinten määräajat)

-

Euroopan unionin kansalaisten kansainvälisen suojelun hakemukset

-

Turvapaikanhakijoiden työnteke-oikeus

Turvapaikanhakijoiden työnteke-oikeutta koskeva muutos

-

Pitkään oleskelleiden direktiivin muutos

Pitkään oleskelleiden direktiivin muutos

-

Vastaanotto

Yleiset huomiot liittyen vastaanottoon

Kuntaliitto pitää tilapäistä suojelua saavien vastaanoton rajaamista sekä nopeampaa siirtymistä vastaanottokeskuksista kuntiin myönteisenä. Siirtymävaiheessa on kuitenkin välttämätöntä varmistaa jo ennakoivasti yhteistyö vastaanottokeskusten ja kuntien välillä, jotta palvelut voidaan järjestää sujuvasti ja hallitusti. Ehdotettu lain voimaantulopäivä 12.6.2026 ilman erillistä siirtymäsäännöstä voi johtaa tilanteeseen, jossa suuri määrä tilapäistä suojelua saaneita siirtyy

samanaikaisesti kuntiin. Tämä voi aiheuttaa hetkellistä merkittävää painetta kuntien palvelujärjestelmissä. Siirtymän sujuvuuden varmistamiseksi on tärkeää ennakoida kuntiin siirtyvien henkilöiden määrää ja palvelutarpeita sekä toteuttaa siirtymä tiiviissä yhteistyössä kuntien ja vastaanottokeskusten kanssa.

Vastaanottopalvelujen saaja ja kesto

-

Vastaanottopalvelut (tunnistautuminen, vastaanottoraha, tilapäistä suojelua hakevien terveydenhuolto, vastaanottopalveluista perittävien maksujen takautuva perintä)

-

Vastaanottopalvelujen rajoittaminen ja peruuttaminen (alennettu vastaanottoraha, vastaanottopalvelujen peruuttaminen)

-

Liikkumisvapauden rajoittaminen (maantieteellinen kohdentaminen, liikkumisvapauden rajoittaminen)

-

Ehdotuksen vaikutukset ihmiskaupan uhreihin

-

Ilman huoltajaa olevien lasten edustajajärjestelmä

Edustajajärjestelmään ehdotetut muutokset, vastaanottolaki

-

Edustajajärjestelmään ehdotetut muutokset, kotoutumislaki

-

Terveydenhuoltolaki

Terveydenhuoltolakiin ehdotettu muutos

-

Muut muutokset

Sellaiset muita muutoksia koskevat huomiot, jotka eivät liity edellä esitettyihin teemoihin

-

Esitystä koskevat muut huomiot

Koko esitystä koskevat yleiset huomiot

Tilapäistä suojelua saavien vastaanoton rajaaminen tuottaa säästöjä vastaanottojärjestelmään, mutta samalla se siirtää kustannuksia kunnille ja hyvinvointialueille. Kuntaan siirtymisen nopeutuminen vaikuttaa kunnan koordinoimien kotoutumista edistävien palvelujen kokonaisuuteen ja palvelupolkujen sujuvuuteen sekä voi lisätä tarvetta päivittää viranomaisyhteistyön ja tiedonvaihdon prosesseja. Lisäksi esityksessä esitetty vastaanottokeskuksissa järjestettävän työ- ja opintotoiminnan poistuminen voi heikentää maahanmuuttajien kielenoppimista vastaanottovaiheessa ja siten lisätä palvelutarvetta kunnan kotoutumista ja työllistymistä edistävien palvelujen osalta.

Kustannusten siirtyminen kuntiin on erityisen haastavaa tilanteessa, jossa kuntien kotoutumisen rahoitukseen on kohdistunut ja kohdistuu merkittäviä leikkauksia. Kuntaliitto korostaakin, että meneillään olevien kotoutumislain muuttamiseen kohdistuvien hallituksen esitysten sekä EU:n muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen muodostavien säädösten täytäntöönpanon yhteisvaikutuksia olisi syytä arvioida kokonaisuutena.

Lehtimaa Maija
Suomen Kuntaliitto ry